

**Національний університет цивільного захисту України
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля**

Факультет цивільного захисту

Кафедра управління у сфері цивільного захисту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОНСТИТУЦІНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

за освітньо-професійною програмою «Право»
циклу професійної обов'язкової підготовки
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

Рекомендовано кафедрою управління усередині
цивільного захисту на: 2023-2024 навчальний
рік
Протокол від «30» серпня 2023 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Історія держави і права України»

Черкаси 2023

1. Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Конституційне право України» є складовою циклу загальних (вибіркових) дисциплін освітньої програми підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 08 «Право» спеціальність 081 «Право».

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні знати еволюцію, сучасний стан й основні тенденції розвитку конституційного права України як провідної галузі національної системи права; предмет і метод конституційно-правового регулювання; основні джерела конституційного права України; основні конституційно-правові поняття й терміни; сутність і зміст засад конституційного ладу України; державні символи України; основи правового становища особи та інститутів громадянського суспільства, конституційні форми безпосередньої демократії в Україні; конституційно-правовий статус органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні; державний та адміністративно-територіальний устрій України, правовий статус адміністративно-територіальних одиниць у складі України.

2. Інформація про викладача

Загальна інформація	Дулгерова Ольга Миколаївна, доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту факультету цивільного захисту, кандидат сторичних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8а, викладацька кафедри управління у сфері цивільного №427 Мобільний номер телефону – 097 474113 93
E-mail	omdulgerova@ukr.net
Наукові інтереси	Стосуються проблем методики та методології проведення наукових досліджень, історії держави та права України, трудового права, міжнародного права.
Професійні здібності	Організаційні та комунікативні якості; навички навчання та викладання; навички організації освітнього процесу та наукової діяльності.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Кандидатісторичних наук 00.07.01 «Історія України». Автор та співавтор 3 колективних монографій, понад 50 наукових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

3. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<https://chipb.dsns.gov.ua/ua/Osvitnya-diyalnist.html>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру

щопонеділка з 14.00 до 16.00. в кабінеті № 247. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни - є формування у студентів фундаментальних знань змісту основних інститутів конституційного права України, вміння їх аналізувати в історичному та порівняльному плані, отримати всебічну картину конституційного ладу нашої країни і водночас розуміти ті нормативні положення, що мають вихідне значення для інших галузей права.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	обов'язкова професійна	
Рік підготовки	1-й, 2-й	1-й
Семестр	2,3	1-2
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	7	8
- кількість модулів	6	5
- загальна кількість годин	210	240
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	46	12
- семінарські заняття (годин)	54	
- самостійна робота (годин)	110	228
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	Диференційований залік, екзамен	Диференційований залік, екзамен

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: історія держави та права України, теорія держави та права

Постреквізити: Адміністративне право, господарське право, трудове право, міжнародне право, судові та правоохоронні органи

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми Цивільний захист першого рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» в галузі знань 08 Право, вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право України» повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Визначати переконливість аргументів в процесі оцінки	ПРН01.
Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.	ПРН02.

Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.	ПРН03.
Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	ПРН04.
Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.	ПРН05.
Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.	ПРН06.
Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.	ПРН07.
Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.	ПРН08.
Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.	ПРН09.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, СК
Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.	ЗК07.
Працювати в команді	ЗК09.
Зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки, технологій.	ЗК13.
Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.	СК 2

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

Модуль 1. Загальна теорія конституційного права

Тема 1.1 Конституційне право як провідна галузь національного права України

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 1. 2. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 1.3. Конституція – Основний Закон України

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Модуль 2. Основи конституційного ладу України

Тема 2.1 Загальні засади конституційного ладу України та його гарантії

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 2.2.Конституційні основи державного ладу України

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 2.3. Конституційні основи суспільного ладу України

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Модуль 3. Конституційно – правовий статус людини і громадянина

Тема 3.1. Загальні засади конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 3.2. Конституційно-правовий статус громадянина України

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 3.3. Конституційно-правовий статус національних меншин, іноземців і біженців в Україні

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Модуль 4. Форми безпосередньої демократії в Україні

Тема 4.1. Теоретичні основи безпосереднього народовладдя

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 4.2. Вибори в Україні

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 4.3. Референдум в Україні

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Змістовий модуль 5. Конституційно – правові основи організації та здійснення державної влади в Україні

Тема 5.1 Теоретичні основи організації і здійснення державної влади в Україні

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 5.2 Конституційно-правовий статус Верховної Ради України

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 5.3 Конституційно-правовий статус Президента України

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 5.4 Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 5.5 Конституційні основи судової влади в Україні

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Змістовий модуль 6. Територіальний устрій та місцеве самоврядування

Тема 6.1 Територіальний устрій України

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 6.2 Автономія в Україні. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

Тема 6.3 Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні

Література: [1, 2, 5, 7, 8]

9. Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
2- й семестр						
Змістовий модуль 1. Загальна теорія конституційного права						
Тема 1.1. Конституційне право як провідна галузь національного права України	12	2	2		8	
Тема.2.1. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна	12	2	2		8	
Тема3.1. Конституція – Основний Закон України	12	2	2		8	
Разом за модулем	36	6	6		24	
2- й семестр						
Змістовий модуль 2. Основи конституційного ладу України						
Тема 2.1 Загальні засади конституційного ладу України та його гарантії	12	2	2		8	
Тема 2.2 Конституційні основи державного ладу України	12	2	2		8	
Тема 2.3 Конституційні основи суспільного ладу України	12	2	2		8	
Разом за модулем	36	6	6		24	
Змістовий модуль 3. Конституційно – правовий статус людини і громадянина						

Тема 3.1. Загальні засади конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні	12	2	2		8	
Тема 3.2. Конституційно-правовий статус громадянина України	14	4	2		8	
Тема 3.3. Конституційно-правовий статус національних меншин, іноземців і біженців в Україні	12	2	2		8	
МКР	2		2			
Залік	2		2			
Разом за модулем	42	8	10		24	
Разом за семестр	114	20	22		45	
3 - й семестр						
Змістовий модуль 4. Форми безпосередньої демократії в Україні						
Тема 4.1. Теоретичні основи безпосереднього народовладдя	9	2	2		5	
Тема 4.2. Вибори в Україні	11	4	2		5	
Тема 4.3. Референдум в Україні	9	2	2		5	
Разом за модулем	29	8	6		15	
Змістовий модуль 5. Конституційно – правові основи організації та здійснення державної влади в Україні						
Тема 5.1 Теоретичні основи організації і здійснення державної влади в Україні	9	2	2		5	
Тема 5.2. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	9	2	2		5	
Тема 5.3 Конституційно-правовий статус Президента України	9	2	2		5	
Тема 5.4 Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні	9	2	2		5	
Тема 5.5 Конституційні основи судової влади в	11	4	2		5	

Україні						
Разом за модулем	47	12	10		25	
Змістовий модуль 6. Територіальний устрій та місцеве самоврядування						
Тема 6.1. Територіальний устрій України	6	2	2		2	
Тема 6.2 Автономія в Україні. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим	6	2	2		2	
Тема 6.3 Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні	6	2	2		2	
МКР	2		2			
Разом за модулем	20	6	8		6	
Разом	210	46	54		110	

Назви модулів і тем	Заочна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усьо го	у тому числі				
лекції		семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
1- й семестр						
Змістовий модуль 1. Держава і право Стародавнього Сходу						
Тема 1.1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна (вступ до курсу).	10	2			8	
Тема 1.2 Особливості держави і права Стародавнього Єгипту	10	2			8	
Тема 1.3 Держава і право Стародавньої Месопотамії.	8				8	
Тема 1.4 Держава і право Стародавньої Індії.	8				8	
Тема 1.5 Держава і право Стародавнього Китаю.	8				8	
Разом за модулем	44	4			40	
1- й семестр						
Змістовий модуль 2. Держави і право Античності						
Тема 2.1. Держава і право Античної Греції (Спарта).	8				8	

Тема 2.2. Держава і право Античної Греції (Афіни).	8				8	
Тема 2.3 Держава і право Стародавнього Риму	10	2			8	
Разом за модулем	26	2			24	
1- й семестр						
Змістовий модуль 3. Держава і право Середньовіччя						
Тема 3.1 Особливості державної і правової системи у ранньофеодальних державах. Держава франків.	10	2			8	
Тема 3.2. Держава і право середньовічної Франції.	8				8	
Тема 3.5 Держава і право в середньовічній Німеччині	8				8	
Тема 3.4 Держава і право в середньовічній Англії.	8				8	
Тема 3.5 Держава і право Арабського халіфату	8				8	
Тема 3.6 Держава і право Візантії	8				8	
Разом за модулем	50	2			48	
Разом за I семестр	120	8			112	
2- й семестр						
Змістовний модуль 4. Держава і право зарубіжних країн Нового часу						
Тема 4.1. Становлення і розвиток держави і права в Англії у XVII – XIX ст	10	2			8	
Тема 4.2. Становлення і розвиток держави і права у Франції у XVIII – XIX ст	8				8	
Тема 4.3. Становлення і розвиток держави і права у Німеччині у XVIII – XIX ст	8				8	
Тема 4.4. Становлення і розвиток держави і права в США у XVIII – XIX ст.	8				8	
Разом за модулем	34	2			32	
2- й семестр						
Змістовий модуль 5. Держава і право зарубіжних країн Новітньої доби						
Тема 5.1 Держава і право в США у XX – XXI ст.	9	2			7	
Тема 5.2. Держава і право країн Північної та Південної Америки.	7				7	
Тема 5.3 Розвиток держави і права Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії в XX – XXI ст.	7				7	
Тема 5.4. Держава і право у Франції у XX – XXI ст	7				7	
Тема 5.5. Держава і право у	8				8	

Німеччини у XX – XXI ст.						
Тема 5.6. Держава і право країн Східної та Південно-Східної Європи в XX – XXI ст.	8				8	
Тема 5.7. Держава і право Китаю (КНР) в XX – XXI ст.	8				8	
Тема 5.8. Держава і право Ізраїлю в XX – XXI ст.	8				8	
Тема 5.9. Держава і право Японії в XX – XXI ст.	8				8	
Тема 5.10 Держава і право Індії в XX – XXI ст.	8				8	
Тема 5.11 Утворення та розвиток Європейського Союзу. Допомога ЄС під час війни в Україні	8				8	
Разом	86	2			84	
Разом за II семестр	120	4			116	
Разом	240	12			228	

10. Теми семінарських занять (збігаються із назвами тем програми навчальної дисципліни)

11. Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

12. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань (самостійна робота)

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, підготовка презентацій, аналітичний огляд, аналіз практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень для підготовки тез-доповідей для участі у конференціях

9. Індивідуальні завдання

Теми рефератів

Рекомендовані теми індивідуальної роботи до змістового модуля №1

1. Поняття конституціоналізму та його складові частини.
2. Головні етапи розвитку конституціоналізму та їх загальна характеристика.
3. Американський та європейський конституціоналізм: порівняльна характеристика.
4. Витоки та сучасний стан українського конституціоналізму.
5. Юридична та фактична Конституція.
6. Ліберальна, етатистська та ліберально-етатистська конституції.
7. Головні підходи до визначення сутності конституції та їх порівняльно-правовий аналіз.
8. Установча та регулятивна функції конституції та їх особливості.
9. Обмежувальна функція конституції.

10. Ідеологічна (світоглядна) функція конституції.
11. Програмний характер конституції.
12. Головні етапи розвитку конституційного права України.
13. Політичні відносини як предмет конституційного права.
14. Метод конституційного права України та його особливості.
15. Класифікація конституційно-правових норм за різними критеріями та їх загальна характеристика.
16. Види конституційно-правових інститутів та їх загальна характеристика.
17. Конституційно-правові відносини та їх особливості.
18. Колективні та індивідуальні суб'єкти конституційно-правових відносин.
19. Український народ як суб'єкт конституційного права України.
20. Специфічні джерела конституційного права України (Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України, Конституційний договір).
21. Громадянство України: порядок його набуття і припинення.
22. Становлення та розвиток інституту громадянства.
23. Право на громадянство – одне з основних прав людини.
24. Поняття і принципи громадянства України.
25. Юридичні підстави припинення громадянств України.
26. Сучасні тенденції правового регулювання інституту громадянства.
27. Правові підстави набуття дітьми громадянства України.
28. Громадянство і національність.
29. Соціально-економічні права іноземців та осіб без громадянства в Україні та гарантії їх реалізації.
30. Особливості правового статусу біженців.
31. Проблеми в'їзду в Україну та виїзду з України іноземців та осіб без громадянства.
32. Відповідальність іноземців, осіб без громадянства та біженців за порушення законодавства України.

Рекомендовані теми індивідуальної роботи до змістового модуля 2

1. Розвиток українського конституціоналізму.
2. Конституційна реформа 2004 р. і причини її скасування.
3. Складові українського конституціоналізму.
4. Конституція України як головний закон суспільства і держави.
5. Основні тенденції сучасного становлення українського конституціоналізму.
6. Порядок внесення змін до Конституції України.
7. Практика Конституційного Суду України з питань реформування Основного Закону України.
8. Причини прийняття Конституції України 1996р.
8. Фактори, що впливають на реалізацію Конституції України.
9. Конституційний лад України та його співвідношення з державним ладом.
10. Співвідношення конституційного ладу з його засадами.
11. Базові цінності, які закріплюються в Конституції України.

12. Захист державного суверенітету в Конституції України.
13. Гарантії державного суверенітету України.
14. Міжнародно-правові аспекти засад конституційного ладу України.
15. Україна як нейтральна держава.
16. Позаблоковий статус України – реальність чи міф.
17. Акти міжнародного права України в правовій системі України.
18. Міжнародні договори як частина національного законодавства України.
19. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки як найважливіша функція держави.
20. Конституційні засади правового порядку в Україні.
21. Заборона створення і функціонування збройних формувань, не передбачених законом, як конституційний принцип.
22. Економічні гарантії державного суверенітету України.
23. Політичні гарантії державного суверенітету України.

Рекомендовані теми індивідуальної роботи до змістового модуля 3

1. Конституційна характеристика України як правової держави.
2. Конституційний принцип верховенства права.
3. Конституційний принцип поділу державної влади.
4. Незалежний та неупереджений суд як ознака правової держави.
5. Забезпечення та захист прав людини як ознака правової держави.
6. Конституційне закріплення України як соціальної держави.
7. Зміст та обсяг соціальних зобов'язань держави.
8. Конституційне регулювання відносин власності в аспекті становлення України як соціальної держави.
9. Економічні основи соціального характеру держави.
10. Конституційний принцип народовладдя як основа демократичного правління.
11. Головні форми безпосередньої демократії та їх значення.
12. Представницька демократія та головні проблеми її функціонування в Україні.
13. Принцип політичної багатоманітності як складова демократичного правління в Україні.
14. Політична та ідеологічна багатоманітність як прояв соціальної свободи.
15. Поняття громадянського суспільства та система його інститутів.
16. Громадянське суспільство як “нічний сторож” держави.
17. Референдуми в системі народовладдя.
18. Соціально-політичні передумови виникнення референдумів як інституту безпосередньої демократії.
19. Види референдумів.
20. Консультативні та імперативні референдуми.
21. Становлення законодавства про референдуми в Україні.
22. Поняття і види місцевих референдумів, основні засади їх організації та проведення.
23. Конституційний Суд України і референдарний процес.
24. Вибори в системі народовладдя.
25. Територіальний устрій України і його конституційне закріплення.

26. Система адміністративно-територіального устрою України.
27. Співвідношення категорій: “територія держави”, “територіальний устрій”, “адміністративно-територіальний поділ” та “адміністративно-територіальні одиниці”.
28. Види адміністративно-територіальних одиниць в Україні.
29. Проблема вдосконалення законодавства про систему адміністративно–територіального устрою.
30. Адміністративно-територіальна реформа в Україні та її доцільність.
31. Співвідношення територіального устрою з формою державного устрою.
32. Конституційна характеристика України як унітарної держави.
33. Поняття, форми й види автономії.
34. Правовий статус автономної територіальної одиниці в унітарній державі.
35. Конституційний статус Автономної Республіки Крим у складі України.
36. Правова природа органів публічної влади Автономної Республіки Крим.
37. Особливості прийняття, затвердження та внесення змін до Конституції Автономної Республіки Крим.
38. Поняття та юридична природа місцевого самоврядування.
39. Концептуальні засади побудови місцевого самоврядування усвіті.
40. Система місцевого самоврядування в Україні та питання її вдосконалення.
41. Характеристика і значення принципів організації місцевого самоврядування.
42. Обласні й районні ради як специфічні органи місцевого самоврядування.
43. Державна підтримка та гарантії місцевого самоврядування як загальний принцип місцевого самоврядування.
44. Правова, матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування.
45. Судовий захист прав місцевого самоврядування та питання теорії і практики.
46. Гарантії місцевого самоврядування.
47. Європейська хартія місцевого самоврядування та її вплив на розвиток місцевого самоврядування в Україні.
48. Національно-культурні аспекти засад конституційного ладу України.
49. Національно-культурна автономія в Україні.
50. Мовні права національних меншин в Україні.
51. Конституційно-правовий статус мов в Україні.
52. Проблеми реалізації мовно-культурних прав національних меншин в Україні.
53. Міжнародно-правові стандарти правового статусу національних меншин.
54. Нація як суб’єкт конституційно-правових відносин.
55. Сучасні тенденції розвитку правового статусу національних меншин в Україні.
56. Конституційні засади державної символіки України.
- 57.

Рекомендовані теми індивідуальної роботи до змістового модуля 4

1. Поняття й види конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні.
2. Міжнародно-правовий базис прав людини та їх національна імплементація.
3. Основи правового статусу людини і громадянина в аспекті соціальної свободи і відповідальності.
4. Класифікація прав і свобод людини та громадянина. Конституційно-правовий статус особи і його структура (елементи).
5. Система основних принципів правового статусу особи і їх конституційне закріплення.
6. Рівність прав, свобод і обов'язків як конституційний принцип.
7. Обмеження прав і свобод особи: конституційно-правовий аспект.
8. Основні тенденції сучасного розвитку прав людини.
9. Тенденції становлення та розвитку правового статусу особи та доктрини про юридичний статус індивіда.
10. Демократичний політичний режим як основа забезпечення прав особи.
11. Універсалізація концепції прав людини в актах ООН та інших міжнародних організацій.
12. Значення принципу поділу влади для забезпечення прав і свобод людини і громадянина.
13. Значення принципу політичного плюралізму для забезпечення прав і свобод особи, його конституційне закріплення.
14. Політико-правові аспекти прав людини і громадянина.
15. Правова політика держави у сфері забезпечення та захисту прав людини і громадянина.
16. Конституційне право людини нажиття.
17. Право на свободу та особисту недоторканність.
18. Конституційне право громадян на участь в управлінні державними справами.
19. Правова природа основних соціально-економічних прав людини.
20. Гарантії прав і свобод як елемент конституційно-правового статусу людини і громадянина.
21. Конституційні обов'язки людини і громадянина.
22. Правова регламентація сфери інформаційних відносин.
23. Свобода масової інформації: еволюція становлення та розвитку.
24. Свобода масової інформації як інститут конституційного права.
25. Правове регулювання порядку створення та діяльності об'єднань громадян в Україні.
26. Політичні партії як суб'єкти конституційного права.
27. Право громадян на об'єднання – невід'ємне право людини і громадянина.
28. Конституційні основи становлення багатопартійності в Україні.
29. Загальна характеристика політичних прав громадян.
30. Виборча система і виборче право в Україні.
31. Свобода совісті та віросповідання, форми її реалізації.

Рекомендовані теми індивідуальної роботи до змістового модуля 5

1. Вибори в системі народовладдя.
2. Характеристика мажоритарної виборчої системи.
3. Характеристика пропорційної виборчої системи.
4. Суб'єкти виборчих правовідносин.
5. Політичні партії як суб'єкти виборчих правовідносин.
6. Роль і місце засобів масової інформації у виборчому процесі.
7. Електронні засоби масової інформації та їх роль у забезпеченні виборчого процесу.
8. Конституційно-правові засади ведення передвиборчої агітації.
9. Політична реклама у виборчій кампанії.
10. Фінансове забезпечення виборчого процесу.
11. Правова культура і виборчий процес.
12. Законодавче регулювання виборів Президента України.
13. Законодавче регулювання виборів народних депутатів України.
14. Законодавче регулювання місцевих виборів в Україні.
15. Роль судової влади у виборчому процесі.
16. Питання забезпечення законності проведення виборів.
17. Відповідальність за порушення виборчого законодавства.
18. Конституційний Суд України і виборчий процес.
19. Сучасні теорії парламентаризму.
20. Установча функція українського парламенту.
21. Конституційно-правовий статус Голови Верховної Ради України.
22. Сесія як основна форма діяльності Верховної Ради України.
23. Парламентські слухання як форма реалізації контрольної функції Верховної Ради України.
24. Повноваження та акти реагування Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
25. Імперативний мандат: сутність та специфіка закріплення в конституційному законодавстві України.
26. Матеріально-фінансові гарантії діяльності народних депутатів України.
27. Конституційно-правовий статус помічника-консультанта народного депутата України.
28. Інститут президентства в Україні в сучасних політико-правових умовах.
29. Основні напрямки діяльності Ради національної безпеки і оборони України при Президентові України.
30. Органи державної виконавчої влади: види та загальна характеристика.
31. Принцип колегіальності в діяльності Кабінету Міністрів України.
32. Конституційно-правовий статус Прем'єр-міністра України.
33. Конституційно-правовий статус Верховного Суду України.
34. Функції Вищої ради юстиції.

13. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах**: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і**

викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда); наочні методи навчання (презентації, ілюстрація, демонстрація, спостереження);

- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний.

- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;

- самостійна робота.

14. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: диференційований залік, стандартизовані тести, командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень, участь у конференціях з репрезентацією власного наукового дослідження у формі тез-доповідей.

15. Критерії оцінювання: форми поточного та підсумкового контролю

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою – ЄКТС та в 4-бальну шкалу. Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційованому заліку та екзамені: проводиться під час заліково-екзаменаційної сесії. Складається з 3 теоретичних питань, складених за темами курсу. Перше питання має максимальний бал 10, а друге та третє – 5. Разом 20.

16. Форми поточного контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, проектної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі написання модульних контрольних робіт, складання диференційного заліку та екзамену.

17. Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Денна форма навчання

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами

				навчальних занять
II семестр				
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	3	-	-
	Семінарські заняття заняття*	3	5	15
Разом за модуль 1				15
Модуль 2	лекції	3	-	-
	семінарські заняття*	3	5	15
Разом за модуль 2				15
Модуль 3	лекції	4	-	-
	Семінарські заняття заняття*	3	5	15
Разом за модуль 3				15
	МКР	1	30	30
Разом за поточний контроль				75
II. Підсумковий контроль (диференційний залік)*				25
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100
III семестр				
Модуль 4	лекції	4	-	-
	Семінарські заняття заняття*	3	5	15
Модуль 5	лекції	6	-	-
	Семінарські заняття заняття*	5	5	25
Разом за модуль 1				25
Модуль 6	лекції	3	-	-
	Семінарські заняття заняття*	3	5	15
Разом за модуль 1				30
	МКР	1	30	30
Разом за поточний контроль				85
II. Підсумковий контроль (екзамен)*				15
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру (включно із самостійною);
- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль.

Поводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 4 балів):

4 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі, та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

3 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі, висловлює свої думки, приклади не наводить;

2 бали – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

1 бал – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки;

0 балів – здобувач не намагається знайти відповіді на питання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох теоретичних запитань. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом навчального матеріалу, передбаченого програмою. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів):

30 балів – вірно дана відповідь на всі три запитання, роблено відповідні висновки;

20-29 балів – дана вірна відповідь на три запитання, але недостатньо обґрунтовано;

10-19 балів – дана вірна відповідь на два запитання

1-9 бали відповідь дана на одне запитання;

0 балів – відповідь відсутня.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться в усній формі диференційованого заліку у I семестрі та екзамену у II семестрі.

Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційованому заліку та екзамену (оцінюється від 0 до 20 балів):

15-20 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичних питань;

10-14 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в

основному розкрито зміст теоретичних питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

7-9 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

4-6 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкриті зміст теоретичного питання.

1-3 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання.

18. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3.Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

4. При виконанні індивідуальної (самостійної) роботи здобувач зобов'язаний дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувач несе відповідальність згідно «Кодексу академічної доброчесної НУЦЗ України».

19. Рекомендовані джерела інформації

1. Освітньо-професійна програма «Право» за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право», рівень вищої освіти – перший, ступінь – бакалавр. Харків, 2022. – 22с.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254/96 (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр

2. Про громадянство України.Закон України від 18.01.2001 № 2235-III(зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

3. Про національні меншини. Закон України від25.06.1992 № 2494-XII (зі змінами)[Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від20.10.2014 № 1706-VII[Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon. rada. gov. ua/

6. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

7. Про всеукраїнський референдум. Закон від 06.11.2012 № 5475-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

8. Про вибори народних депутатів України. Закон України від 17.11.2011 № 4061-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

9. Про вибори Президента України. Закон України від 05.03.1999 № 474-XIV (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

10. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів. Закон України від 10.07.2010 № 2487-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

11. Про громадські об'єднання. Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

12. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27.02.2014 № 794-VII (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

13. Про місцеві державні адміністрації. Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

14. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

15. Про Конституційний Суд України. Закон України від 03.08.2017, 2136-19) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

16. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

17. Про прокуратуру. Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

18. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

19. Про Вищу раду правосуддя. Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

20. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/

Навчальна література:

1. Актуальні проблеми конституційного права України : підручник / ред. А. Ю. Олійник. – К. : ЦУЛ, 2013. – 554 с.

2. Кафарський, В. І. Конституційне право України у схемах : навч. посібник / В. І. Кафарський, І. І. Припхан. – К. : Ліра-К, 2013. – 272 с.

3. Колодій, А. М. Права свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні : підручник / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К. : Правова єдність, 2008. – 350 с.

4. Корогод, Г. І. Перша Конституція України. Пилип Орглик і його діяльність в еміграції : навч. посібник / Г. І. Корогод, В. П. Грובה. – 2-е вид. доп. – Суми : Університетська книга, 2011. – 128 с.
5. Конституційне право України : навчальний посібник для підготовки до іспитів / укл. : І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. - К. : ЦУЛ, 2013. - 218 с.
6. Молдован, В. В. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина : навч. посібник / В. В. Молдован, Л. І. Чулінда. –К. : ЦУЛ, 2012. – 206 с.
7. Погорілко, В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; ред. : В. Л. Федоренко. - 4-е вид., перероб. і доп. - К. : Ліра-К, 2012. - 576 с
8. Совгиря, О. В. Конституційне право України. Повний курс : навч. посібник / О. В. Совгиря, Н. Г. Шукліна. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : Юрінком Інтер, 2012. - 544 с.

Розробник:

доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту

кандидат історичних наук, доцент

Ольга ДУЛГЕРОВА